

Lausunto

11.03.2025

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt ympäristöministeriöltä lausuntoa työryhmämietinnöstä hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain ja rikosrekisterilain 6 b §:n muuttamiseksi. Työ- ja elinkeinoministeriö on asettanut työryhmän valmistelemaan hankintalainsäädännön muutoksia pääministeri Petteri Orpon hallituksen hankintalakiin liittyvien hallitusohjelmakirjausten mukaisesti. Työryhmä on luovuttanut hallituksen esityksen muotoon laaditun ehdotuksensa työ- ja elinkeinoministeriölle tammikuussa 2025. Ympäristöministeriö jätti mietintöön eriävän mielipiteen.

Ympäristöministeriö lausuu asiassa seuraavaa:

Esityksen päämäärät julkisten hankintojen tehokkuuden ja kustannussäästöjen parantamiseksi sekä laadukkaiden julkisten palveluiden turvaamiseksi ovat lähtökohtaisesti hyviä. Esitetyllä tavalla toteutettuna tavoitteita ei kuitenkaan saavutettaisi, vaan esitys saattaisi johtaa kustannustehokkuuden menettämiseen ja haasteisiin lakisääteisten palveluiden, kuten jätehuollon, tuottamisessa. Lisäksi muutos koskisi epätarkoituksenmukaisesti myös sellaisia sidosyksiköitä, jotka toimivat täysin ei-kilpailuilla markkinoilla, kuten jätevedenpuhdistuksessa.

Ympäristöministeriö katsoo, että esityksessä ei ole riittävästi huomioitu jätelainsäädäntöön perustuvia jätetoimialan erityispiirteitä verrattuna muihin sääntelyn kohteena oleviin toimialoihin. Jätetoimialan erottaa muista toimialoista jätelaisissa kunnalle ja sen omistamalle yhtiölle säädetyt lakisääteiset tehtävät ja vastuut, jotka vaikuttavat keskeisesti siihen, onko palveluiden tuotantoa mahdollista yksityistää ja kilpailua lisätä pelkästään hankintalakia muuttamalla. Kyseessä ei näin ollen ole tukipalvelu, kuten siivous-, taloushallinto-, ruoka- tai ICT-palvelu. Kun kunnan jäteyhtiö

hoitaa lakisääteistä tehtäväänsä, se ei toimi kilpailuilla markkinoilla. Lakisääteisen tehtävän hoitaminen tarkoittaa, että kunnan jäteyhtiö hoitaa kunnan puolesta ne tehtävät, jotka ovat kunnan järjestämistä vastuulle säädettyjä tehtäviä. Tämä asetelma tekee jätetoimialasta poikkeavan muihin toimialoihin verrattuna.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

-

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

Ympäristöministeriöllä ei ole lausuttavaa.

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

Ympäristöministeriöllä ei ole lausuttavaa.

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Ympäristöministeriö katsoo, että jätelain erityissääntelyn johdosta ehdotuksen vaikutukset jätetoimialalla voivat olla ennakoimattomat ja jätetoimiala tulisi rajata sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevan vaatimuksen ulkopuolelle. Jätetoimialan kilpailuneutraliteettia ja kilpailun lisäämistä tulisi arvioida yhtenä kokonaisuutena jätelaki 2-hankkeen yhteydessä.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Esityksen jätetoimialaa koskeva vaikutusarvio on ehdotetun muutoksen merkittävyyteen nähden suppea eikä siinä ole huomioitu jätelainsäädännöstä johtuvia jätetoimialan erityispiirteitä. Esityksen jatkovalmistelussa olisi syytä täydentää vaikutusarviota jätetoimialan osalta. Ehdotukseen liittyy lisäksi merkittäviä epävarmuuksia erityisesti jäteyhtiöiden hallinnassa olevan infra-omaisuuden, kuten jätevoimaloiden, biojätteen käsittelylaitosten, jätekeskusten, lajitteluasemien ja kaatopaikkojen osalta. Ehdotuksen seurauksena myös kuntayhtiöiden hallinnoima infraomaisuuden omistus sekä sitä koskevat sopimukset jouduttaisiin uudelleen organisoimaan. Ehdotus saattaa vaikuttaa myös muihin kuntien yhdessä omistamiin jätetoimialan yhtiöihin kuin kuntien jäteyhtiöihin (esimerkiksi kuntien maankaatopaikat). Ympäristöministeriöllä ei ole tarkempia tietoja tällaisten sidosyksiköiden määrästä.

Esityksen vaikutusarvio yhdyskuntajätehuollon markkinoiden ja kilpailun osalta olisi tullut olla syvällisempi. Yhdyskuntajätehuollon markkinat koostuvat useasta osamarkkinasta (kuten jätteenkuljettaminen, jätteenkäsittely), joiden toimijarakenne, kilpailutilanne ja muut erityispiirteet eroavat toisistaan. Vaikutuksia jätehuoltomarkkinoihin ja kilpailun lisäämiseen olisi arvioitava kunkin osamarkkinan osalta erikseen ja maantieteelliset olosuhteet huomioiden. Lisäksi tarkastelussa olisi huomioitava jätelaissa säädetyt, tietyiltä osin EU:n jättepuitedirektiiviin perustuvat kunnan, tuotteiden tuottajien ja jätteen haltijan velvollisuudet, jotka asettavat reunaehdot jätetoimialan markkinoihin. Esimerkiksi bio- ja pakkausjätteiden kiinteistökeräys on kunnalle säädetty tehtävä ja pakkausjätteiden kierrätys tuottajille säädetty tehtävä.

Esityksessä on tuotu esiin, että kilpailutuksesta saatujen hyötyjen määrä riippuu siitä, kuinka paljon sidosyksiköiden omaa tuotantoa vapautuu markkinoilta kilpailutettavaksi. Vaikutusarviossa ei kuitenkaan ole arvioitu jätetoimialan sidosyksiköiden oman tuotannon vapautumista. Jätetoimialalla ehdotettu muutos lisäisi uusia hankintayksiköitä, mutta kuljetettavan ja käsiteltävän jätteen kokonaismäärä pysyisi samana. Muutos ei välttämättä lisäisi uusia yksityisiä käsittelylaitosinvestointeja, sillä kilpailutettavat seka- ja biojätteen määrät saattavat olla pieniä ja sijaita hajallaan, eikä tämä loisi riittävän varmaa toimintaympäristöä ja volyyymiä uusiin investointeihin. Muutosehdotus ei vaikuttaisi pakkausjätteiden kierrätykseen, joka on tuottajien vastuulle säädetty tehtävä.

Esitykseen sisältyy yritysvaikutusten arviointia, mutta vaikutuksia kuntien jäteyhtiöiden nykyisiin jätteenkuljetus- ja jätteenkäsittelypalvelusopimusten sopimuskumppaneihin ei ole tarkasteltu. Näiden palveluiden toimittajina olevat yksityiset jätehuoltoalan yritykset joutuisivat varautumaan sopimusmuutoksiin, kun sopimusten nykyinen volyyymi pienentyisi kunnan jäteyhtiön vastuulle kuuluvan lakisääteisen jätemäärän pienentyessä.

Esityksessä on arvioitu vain hyvin lyhyesti vaikutuksia kunnan jätehuoltoviranomaistehtävien hoitoon. Ehdotus johtaisi kunnan jätehuoltoviranomaisten toiminnan uudelleenorganisointiin, koska jätelain 23 §:n mukaan jätehuoltoviranomaisen toimialueen oltava sama kuin jäteyhtiön. Muutokset jätehuoltoviranomaisten organisoitumisessa ja uusien jätehuoltoviranomaisten toiminnan käynnistäminen vaikeuttaisivat keskeisten viranomaistehtävien, kuten jätehuoltomääräysten ja jätetaksan, hoitamista useiksi vuosiksi. Kuntien hallinnollinen taakka kasvaisi merkittävästi ja pysyvästi.

Esityksen ympäristövaikutusten arviossa on vain osittain käsitelty ehdotuksen vaikutuksia jätteen kierrätykseen. Suomi on joutunut EU:n rikkomusmenettelyyn EU:n asettamien sitovien yhdyskuntajätteen kierrätysastetta koskevien tavoitteiden jäätyä saavuttamatta. Ehdotettu muutos hidastaisi entisestään kierrätystavoitteen saavuttamista, kun nykyisten kuntayhtiöiden ulkopuolelle jäävillä kunnilla saattaisi olla haasteita noudattaa jätelainsäädännön mukaisia velvoitteitaan, kuten erilliskeräysvelvoitteiden täytäntöönpanoa. Kuntayhteistyön ulkopuolelle jäävät yksittäiset kunnat eivät välttämättä saisi lakisääteisiä jätehuoltopalveluita järjestettyä jätelain edellyttämällä tavalla, mikä lisäisi myös riskiä epäasianmukaiselle jätehuollolle. Ehdotus voi johtaa tilanteisiin, joissa jätehuoltopalveluiden saatavuutta tai tasoa ei voida turvata kaikkialla Suomessa. Edellä olevin perustein jätetoimialan rajaaminen 10 %:n vähimmäisomistusta koskevan vaatimuksen ulkopuolelle olisi yleisen edun kannalta välttämätöntä.

Esitetty omistusosuuden vähimmäisvaatimusten vaikutustenarviointi on vesihuollon toimialan osalta puutteellinen. Ympäristöministeriö katsoo, että esityksen jatkovalmistelussa olisi syytä täydentää

vaikutustenarviointia myös tältä osin. Esityksessä tulisi arvioida, että onko jätevesihuollon sidosyksikköasemasta tarpeen säätää ylipäättään ja mikä on ehdotuksen hallinnollinen kuormitus. Vesihuolto on luonnollinen monopoli, eikä talousvesi- tai jätevesiviemäriverkostoja ole mahdollista rakentaa useita rinnakkaisia palvelun kilpailutuksen johdosta. Siirtovesi- ja viemäriinjat ovat mittavia ja pitkäaikaisia infrainvestointeja ja etenkin pienillä kunnilla merkittäviä omaisuuseriä. Seudullista yhteistyötä on edistetty vesihuoltolain (119/2001) mukaisilla alueellisilla yleissuunnitelmilla sekä valtion tuella, kuten on kuvattu esimerkiksi Valtakunnallisessa viemärintiöohjelmassa (2012). Suomessa on useita seudullisia jätevedenpuhdistamoita, joissa omistajuus jakautuu siten, että kapasiteettitarpeeseen perustuva yksittäisen kunnan osuus voi olla alle 10 %. Parhailaan ollaan säätämässä vesihuollon ja vesihuolto-omaisuuden myyntikiellosta eduskunnan päätöksen mukaisesti (KAA 2/2020 vp).

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

Esityksen johdosta 24 kunnan jäteyhtiötä yhteensä 26:sta joutuisi muuttamaan nykyistä organisoitumistaan. Vastaavasti jouduttaisiin muuttamaan muutosalueiden jätehuoltoviranomaisen organisoitumista. Muutoksesta aiheutuisi negatiivisia taloudellisia vaikutuksia, sillä monista jäteyhtiöistä muodostuisi uudelleenjärjestelyiden seurauksena hyvin pieniä ja alueellisesti hajanaisia, mikä heikentäisi niiden toiminnan kustannustehokkuutta ja johtaisi erittäin todennäköisesti asukkaiden jätemaksujen nousuun. Lisäksi yhtiöiden omistuksen uudelleenorganisointi lisäisi pysyvästi hallinnollisia kustannuksia, kun lakisääteisiä tehtäviä hoitaisi aikaisempaa useampi yhtiö sekä jätehuoltoviranomainen. Negatiivisia kustannusvaikutuksia aiheutuisi myös kuntien jäteyhtiöiden hallinnoiman infra-omaisuuden uudelleenorganisaatiosta sekä pitkäaikaisiin jätteenkäsittelypalveluita koskevien sopimusten muuttamisesta vastaamaan muuttuneita omistussuhteita ja jätemääriä. Vaikutukset kohdistuvat tällöin niin omistajiin kuin sidosyksiköihin, mutta välillisesti myös sopimuskumppaneina tällä hetkellä oleviin yrityksiin.

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

Ympäristöministeriössä on käynnissä jätelain muuttamista koskeva säädöshanke (ns. jätelaki 2-hanke) jätealan kilpailuneutraliteetin kehittämiseksi ja kilpailun lisäämiseksi jätealalla. Hankintalakiluonnoksessa ehdotetun sidosyksikön vähimmäisomistusrajan vaikutukset jätealalle ja kunnallisten jäteyhtiöiden lakisääteisiin tehtäviin ovat epäselviä. Tämä vaikeuttaa ja viivästyttää merkittävästi jätelaki-2 hankkeen toteuttamista ja siten myös hallitusohjelman jätealan kilpailuneutraliteetin kehittämistä koskevien kirjausten toteuttamista.

Jätelain 43 §:ssä säädetty jätehuollon operatiivisten palvelutehtävien siirron edellytyksenä on tähän saakka tulkittu olevan jäteyhtiön sidosyksikköasema. Tästä vaatimuksesta ei ole säädetty jätelaissa, mutta asia on tuotu esiin vuonna 2010 säädetyn jätelain perusteluissa (HE 199/2010 vp.).

Käytännössä jätehuollon operatiiviset palvelutehtävät ovat kunnalle säädettyjä jätehuollon lakisääteisiä tehtäviä, jotka kunta on siirtänyt jäteyhtiön tehtäväksi. Hankintalain muutosehdotukseen ei sisälly lainkaan arviointia siitä, millä tavoin hankintalain muutos vaikuttaisi jätelain mukaisten lakisääteisten jätehuoltotehtävien hoitoon. Kunnan yhtiölle siirtämät lakisääteiset jätehuoltotehtävät muodostavat laajan kokonaisuuden, jota on pidettävä perustuslain 124 §:ssä tarkoitettuna julkisena hallintotehtävänä (PeVL 58/2010 vp). Kuntien jäteyhtiöille siirtämien lakisääteisten tehtävien hankintaoikeudellinen luonne on epäselvä.

On tulkinnanvaraista, millä tavoin kuntien jäteyhtiöille siirretyt lakisääteiset tehtävät tulisivat hoidetuiksi kuntien jäteyhtiöiden mahdollisesti menettäessä sidosyksikköasemansa. On mahdollista, että vaikka kunnan jäteyhtiö menettäisi sidosyksikköasemansa, se jäisi silti edelleen hoitamaan sille siirrettyjä jätehuollon lakisääteisiä palvelutehtäviä eikä markkinoiden avautumista tältä osin tapahtuisi. Oikeuskäytäntöä tällaisesta tilanteesta ei ole. Jätetoimialalla kuntien sidosyksiköiden muuttuminen täysin markkinoilla toimiviksi yhtiöiksi pelkästään hankintalakia muuttamalla saattaisi johtaa ennakoimattomaan lopputulokseen ja hyvin epävarmaan oikeustilaan.

Mikäli kunnan jäteyhtiö menettäisi sidosyksikköasemansa, on epäselvää, miltä osin jäteyhtiö voisi jatkaa lakisääteisten jätehuollon palvelutehtävien hoitamista. Jätelain mukaisten lakisääteisten tehtävien kokonaisuus on merkittävän laaja; kyseessä ei ole pelkästään jätteenkuljetus- ja käsittelypalveluiden kilpailuttaminen, vaan tehtävän hoitaminen edellyttää lisäksi investointeja, kuten käsittelylaitoksia (jätevoimalat, biojätteen käsittelylaitokset), pienjäteasemia, kaatopaikkainfraa, asiakaspalvelun ja laskutuksen hoitamista, jäteneuvontaa asukkaille, erilaisten rekistereiden ylläpitoa jne, jätehuoltoviranomaisen tehtävien lisäksi. Jos kunnan jäteyhtiö ei enää voisi jatkaa lakisääteisten tehtävien hoitamista, muodostuisi epäselvä oikeustila, jossa jätehuollon lakisääteiset tehtävät palautuisivat mahdollisesti omistajakuntien hoidettavaksi. Tällaisen hallitsemattoman tilanteen muodostuminen vaarantaisi jätehuollon toimivuuden.

Lisäksi on huomionarvoista, että sidosyksikkövaatimuksella on tähän saakka rajoitettu kunnan jäteyhtiön markkinaehtoista toimintaa. Hankintalain muuttaminen ehdotetulla tavalla saattaisi johtaa tilanteeseen, jossa kunnan jäteyhtiö jatkaa lakisääteisten tehtävien hoitamista ja samaan aikaan sen markkinaehtoista toimintaa ei rajoitaisi enää sidosyksikkövaatimus. Ehdotuksella on siten merkittävä yhteisvaikutus ympäristöministeriön käynnistämään jätelaki 2 hankkeeseen, jossa on tarkoitus hallitusohjelman mukaisesti tarkentaa toissijaisen vastuun palveluiden tarjoamisen edellytyksiä sekä yhtenäistään ulosmyyntiraja enintään 5 %:iin liikevaihdosta ja enintään 500 000 euroon. Näiden kirjausten tarkoituksena on rajoittaa kunnan toimintaa markkinoilla. Mikäli kunnan jäteyhtiöt eivät olisi enää sidosyksiköitä, joudutaan hallitusohjelman tavoitteisiin pääsemiseksi selvittämään uusia sääntelyratkaisuja. Näitä ratkaisuja selvitetään osana jätelaki 2-hanketta.

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

Esityksellä ei ympäristöministeriön arvion mukaan juurikaan lisättäisi kilpailua ja siten saavutettaisi taloudellisia hyötyjä. Yhdyskuntajättemäärä ei kasva, vaikka nykyisten 24 kuntayhtiön sijasta saman jättemäärän kuljetus- ja käsittelypalveluille tulisi kaksin- tai kolminkertainen määrä kilpailuttajia. Alueilla toimivat jätehuoltopalveluita tarjoavat yksityiset yritykset voisivat osallistua samaa maantieteellistä aluetta koskevaan, mutta uuden, aiempaa pienemmän hankintayksikön kilpailutukseen. Jätealalla toimivat yritykset ovat arvioineet, että muutos voisi lisätä

jätehuoltopalvelujen hankkimista kilpailuilta markkinoilta, mikä saattaa joillakin alueilla parantaa palveluiden saatavuutta ja laatua. Jätehuoltopalveluiden saatavuudesta ja laadusta ei ole saatavilla kattavaa selvitystä. Ympäristöministeriön tiedossa ei ole puutteita jätehuoltopalveluiden saatavuudessa, lukuun ottamatta eräitä alueita, joilla on käytössä kiinteistön haltijan järjestämä jätteenkuljetus sekajätteen osalta ja kuljetusjärjestelmää koskeva päätös on edennyt hallinto-oikeuden käsiteltäväksi.

Jätteenkäsittelypalveluiden osalta nykyinen käsittelykapasiteetti (jätevoimalat, biojätteen käsittely) on suurelta osin kunnan jätelaitosten hallussa. Uusien hankintayksiköiden kilpailutukset eivät todennäköisesti lisää uusia käsittelylaitosinvestointeja, sillä nykyisten kuntayhtiöiden ulkopuolelle jäävien kuntien vastuulla olevat jätemäärät ovat pieniä ja sijaitsevat hajallaan. Hankintalain muutosesitys ei siten tulisi lisäämään jätteenkäsittelypalveluiden hankkimista kilpailuilta markkinoilta. Mikäli jätehuoltopalveluiden hankkimista kilpailuilta markkinoilta haluttaisiin lisätä, tulisi muutokset toteuttaa muuttamalla jätelakia.

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Ehdotettu siirtymäaika (2,5 vuotta) jätetoimialalle on muutoksen merkittävyyteen nähden aivan liian lyhyt. Ehdotettu 10 %:n vähimmäisomistusta koskeva vaatimus aiheuttaisi jätetoimialalla merkittäviä muutoksia lähes kaikkiin kunnan jäteyhtiöihin (24 jäteyhtiöön 26:sta). Siirtymäajassa ei ole huomioitu nykyisten jäteyhtiöiden ja niiden hallinnoiman infra-omaisuuden omistusten purkamiseen, kuntien yhteistyön uudelleen organisoimiseen eikä uusien jätehuoltoviranomaisten perustamiseen ja päätöksentekoon tarvittavaa aikaa.

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

Siirtymäajan tulisi olla vähintään 5 vuotta. Pidempi siirtymäaika tarvittaisiin, sillä nykyisten kuntayhtiöiden sekä jätehuoltoviranomaisten purkaminen ja uudelleenorganisointi siihen liittyvine kunnallisine päätöksineen, niistä tehtävine valituksineen sekä mahdollisine sopimusriitoineen vie useita vuosia. Tämän jälkeen tarvitaan riittävästi aikaa jätehuoltoviranomaisen päätöksentekoon jätehuoltomääräysten, jätetaksan ja jätteenkuljetusjärjestelmän osalta sekä jätehuoltopalveluiden kilpailutusten järjestämiseen. Lisäksi on huomioitava muutosten vaikutukset nykyisiin jätteenkuljetus- ja käsittelypalveluihin koskeviin sopimuksiin, joiden sopimuskaudet ovat tyypillisesti 3-5 vuotta (kuljetussopimukset) tai kymmeniä vuosia (jätteenkäsittelylaitokset).

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

Ympäristöministeriö katsoo, että jätetoimiala tulisi rajata sidosyksiköiden omistusosuusvaatimuksen ulkopuolelle. Jätetoimialan näkökulmasta esimerkiksi liikevaihtorajan käyttäminen poikkeuksista säädettäessä ei olisi toimiva ratkaisu. Liikevaihtorajaan perustuva poikkeus ei toimi lakisääteistä tehtävää hoitavalla jätealalla, jossa jätehuollon palveluita käyttävien asiakkaiden (asukkaiden) määrään ei voi itse vaikuttaa. Mitä enemmän alueella on palveltavia ihmisiä, sitä enemmän kunnalliselle jäteyhtiölle muodostuu suoritteita, joista muodostuu liikevaihtoa. Alueeseen perustuva rajaus ei myöskään olisi toimiva, sillä nykyiset jäteyhtiöt ovat tyypillisesti rakentuneet yhden ison

keskuskunnan ympärille, jolloin sopivan etäisyyden päässä toisistaan sijaitsevat kunnat ovat muodostaneet tarkoituksenmukaisia kokonaisuuksia selvittääkseen merkittävistä investointipaineista. Jätetoimialalla liikevaihtoon tai aluerajaukseen perustuvat poikkeukset johtaisivat suuriin eroavuuksiin jätehuollon palvelutason toteutumisessa eri puolilla Suomea, mitä ei voi pitää tarkoituksenmukaisena. Jätetoimiala tulisi kokonaisuudessaan rajata hankintalakiin esitetyn muutoksen ulkopuolelle.

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Toimiva jätehuolto on välttämätön osa yhteiskuntaa. Jätehuolto on kansalaisten terveyteen ja elinympäristöön vaikuttava välttämättömyyspalvelu ja sen turvaaminen sisältyy valtioneuvoston periaatepäätökseen yhteiskunnan turvallisuusstrategiasta (2025). Toimiva jätehuolto on myös perustuslain 20 §:n mukaisen ympäristöperusoikeuden toteutumisen edellytys. Nykyisten kunnallisten jäteyhtiöiden pienentyminen aiempaa useammaksi yksiköksi heikentää useiden vuosien ajan varautumista erilaisiin häiriö- ja poikkeustilanteisiin sekä jätehuollon huoltovarmuutta. Esitys vaarantaa seudullisen yhteistyön tekemisen ja ohjaa pienten kuntayhtiöiden muodostamiseen yhteistoiminnan sijaan.

Vesihuollon turvaaminen on yhteiskunnan turvallisuusstrategian (2025) mukainen tehtävä. Pirstaleinen laitoksenttä on tunnistettu yhdeksi keskeiseksi haasteeksi vesihuollon toimintavarmuuden kannalta ja alueellisen yhteistyön kehittäminen ja vesihuollon rakennemuutoksen edistäminen on Kansallisen vesihuoltouudistuksen (2021) yksi keskeinen tavoite. Omistusosuuden vähimmäisvaatimuksen ohjaava vaikutus on ristiriidassa näiden tavoitteiden kannalta. Esitys ohjaa pienten kunnallisten puhdistamoiden rakentamiseen yhteistoiminnan sijaan.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

-

- **Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?**

Ympäristöministeriöllä ei ole lausuttavaa.

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

Ympäristöministeriöllä ei ole lausuttavaa.

Muut huomiot

Yleisen edun huomiointi jätetoimialan osalta

Esityksessä ei ole otettu huomioon hallitusohjelman kirjauksen edellyttämää yleistä etua jätetoimialan osalta. Jätetoimialaa koskee painava julkinen intressi, ympäristönsuojelu, jota ei tulisi vaarantaa. Jätehuolto on osa yhdyskunnan kriittistä infrastruktuuria ja välttämättömyyspalvelu, jonka on toimittava kaikkina aikoina ja kaikissa olosuhteissa. Koska kunnan jätehuollon toimivuus on keskeinen edellytys etenkin perustuslain 20 §:ssä säädetyn ympäristöperusoikeuden toteutumisen kannalta, julkisella vallalla on velvollisuus varmistaa toimiva jätehuolto. Yleisen edun näkökulmasta sidosyksikköjen käyttöä koskevaan pykälään tulisi säätää poikkeuksia, joilla varmistetaan pienten ja keskisuurten kuntien mahdollisuudet järjestää niiden vastuulla oleva jätehuolto sekä varmistaa ympäristöperusoikeuden toteutuminen kaikissa tilanteissa.

Jätetoimialan kilpailuneutraliteettia ja kilpailun lisäämistä tulisi arvioida yhtenä kokonaisuutena jätelaki 2-hankkeen yhteydessä.

Kansliapäällikön sijainen

Teppo Lehtinen

Ylijohtaja

Johanna Routio

Hallitussihteeri

Lehtinen Teppo
Ympäristöministeriö

Routio Johanna
Ympäristöministeriö